

Jaarverslag 2022

Inhoudsopgave

Voorwoord

1. Missie en visie

2. Comenius in het kort

2.1. Leven en werk

2.2. Comenius en Naarden

3. Activiteiten in 2022

3.1. Comeniusdag

3.2. Tentoonstellingen

3.3. Internationale contacten

3.4. Overige activiteiten

3.5. Bezoekersaantallen

4. Organisatie en beleid

4.1. Organisatie

4.2. Beleid

5. Financiën

Voorwoord

Wij zijn allen burgers van één wereld. Een mens haten, omdat hij elders is geboren, omdat hij een andere taal spreekt, omdat hij anders over de dingen denkt, omdat hij minder of meer dan jij weet, wat een onbegrip! Want wij zijn allen mensen en derhalve niet volmaakt. Wij hebben allen behoefte aan hulp. Niemand is zonder verplichtingen jegens anderen.

Comenius, *Consultatio Catholica* (1667)

Het jaar 2022 begon net als het voorgaande jaar met een sluiting vanwege het coronavirus, maar gelukkig was deze sluiting van korte duur. Op 1 februari kon het museum zijn deuren weer openen voor het publiek. Na meer dan twee jaar corona was er in 2022 weer volop ruimte voor activiteiten en nieuwe plannen.

De grootste verandering dit jaar betrof de directie: dr. John Exalto moest op 1 september 2022 afscheid nemen. Het museum wil hem heel hartelijk danken voor zijn grote inzet en alle realisaties in de periode van zijn directie. John Exalto nam opnieuw plaats in het bestuur, waarin zijn expertise zeer gewaardeerd is. In historicus en auteur dr. Eva Moraal vond het museum zijn opvolger, per 1 februari 2023.

Op 12 maart 2022 kon Comeniusdag na twee jaar weer doorgaan, dit keer met drie prijswinnaars. Onze nieuwe wisseltentoonstelling “Comenius en De Geer in oorlog en Vrede” werd geopend op 20 april 2022. Ook hebben er vele mooie ontmoetingen plaatsgevonden, in het bijzonder het bezoek van de Tsjechische minister van Onderwijs, Mgr. Petr Gazdík op 4 maart 2022. Ons gewaarde bestuurslid Helena Verhoef-Musílková ontving een belangrijke Tsjechische culturele onderscheiding, de Artis Bohemiae Amicis-penning.

Met trots kijken we dus terug op een jaar waarin we eindelijk weer volop naar buiten konden treden en nieuwe plannen ontwikkelen. Eindelijk weer bezoek in het museum, grote belangstelling voor de Comeniusdag en een gewaardeerde afsluiting van het driejarig project Comenius 350-430. Dit is allemaal mogelijk gemaakt door de grote inzet en naaste betrokkenheid van onze vrijwilligers, het bestuur, de Raad van Advies en directie. Wij kunnen terugzien op een geslaagd jaar.

We hebben ons in 2022 financieel redelijk staande kunnen houden, al voelden ook wij de effecten van de oorlog in Oekraïne en de stijgende kosten in onderhoud en energie. Verschillende subsidieverstrekkingen hebben ons ondersteund. Wij danken de gemeente Gooise Meren, het ministerie van Cultuur in Tsjechië, het ministerie van Buitenlandse Zaken van Tsjechië, Comenius Leergangen, NeWoMij, de Lakeland Foundation, de C.L. Louise Thijssen-Schoute Stichting, de RABO Club Support en de Vrienden van Comenius voor hun genereuze en zeer gewaardeerde en onmisbare financiële ondersteuning.

Jan Landsaat (voorzitter Stichting Comenius Museum)

1. Missie en visie

Het Comenius Museum is een permanente instelling zonder winstoogmerk ten dienste van de gemeenschap, die materiële getuigenissen van en over Jan Amos Comenius en zijn gedachtegoed verwerft en behoudt. Ze verricht hiernaar tevens wetenschappelijk onderzoek. Het Comenius Museum stelt zich de volgende doelen:

- Het in stand houden van het Comenius Museum te Naarden met de daarin ondergebrachte verzameling gedenkstukken en documentatie omtrent het leven, het werk en het gedachtegoed van Comenius
- Het beheer van en het toezicht op het Comenius Mausoleum en het zorgdragen voor de toegankelijkheid ervan
- Het bijdragen aan het behoud van de culturele erfenis van Comenius door het uitdragen van kennis over de persoon Comenius en zijn gedachtegoed

2. Comenius in het kort

De Stichting Comenius Museum in Naarden draagt zorg voor het Comenius Museum en Mausoleum. Het museum zet zich in om het gedachtegoed van Comenius onder de aandacht te brengen door middel van tentoonstellingen, lezingen, publicaties, de jaarlijkse Comeniusdag, het uitreiken van de Comeniusprijs en andere activiteiten. Het Comenius Museum werkt daarbij samen met instellingen uit binnen- en buitenland. De internationale verbindingen met verschillende Europese landen waaronder met name Tsjechië en Slowakije zijn van grote waarde. De activiteiten vinden plaats in en vanuit het museum en het naastgelegen mausoleum.

2.1. Leven en werk

Jan Amos Comenius werd op 28 maart 1592 in Nivnice geboren als Jan Komenský, in de buurt van het huidige Uherský Brod. Op twaalfjarige leeftijd werd hij wees. Hij groeide op in de Broedergemeente, een protestantse geloofsgemeenschap die is ontstaan als gevolg van het kerkzuiverende optreden van Jan Hus (1369-1415). Na de Latijnse school studeerde Comenius van 1611 tot 1614 aan de Duitse universiteiten in Herborn en Heidelberg. In 1614 keerde hij terug naar Prerov en werd hij rector van de eerder door hem bezochte Latijnse school. In 1616 werd hij aangesteld tot predikant van de Broedergemeente.

Twee jaar later brak de Dertigjarige Oorlog uit die grote gevolgen heeft gehad voor de protestanten in Comenius' geboorteland. In de slag bij de Witte Berg werden ze vernietigend verslagen door de katholieke Habsburgers. Comenius dook van 1621 tot 1628 onder en moest in 1628 zijn vaderland verlaten. Sindsdien was hij voortdurend op reis en verbleef in Polen, Engeland, Zweden en Hongarije. In 1656 vestigde hij zich op uitnodiging van de welgestelde familie De Geer in Amsterdam. Hier werkte hij in relatieve rust aan zijn oeuvre. Op 15 november 1670 overleed Comenius in Amsterdam. Hij werd in de Waalse kerk in Naarden begraven.

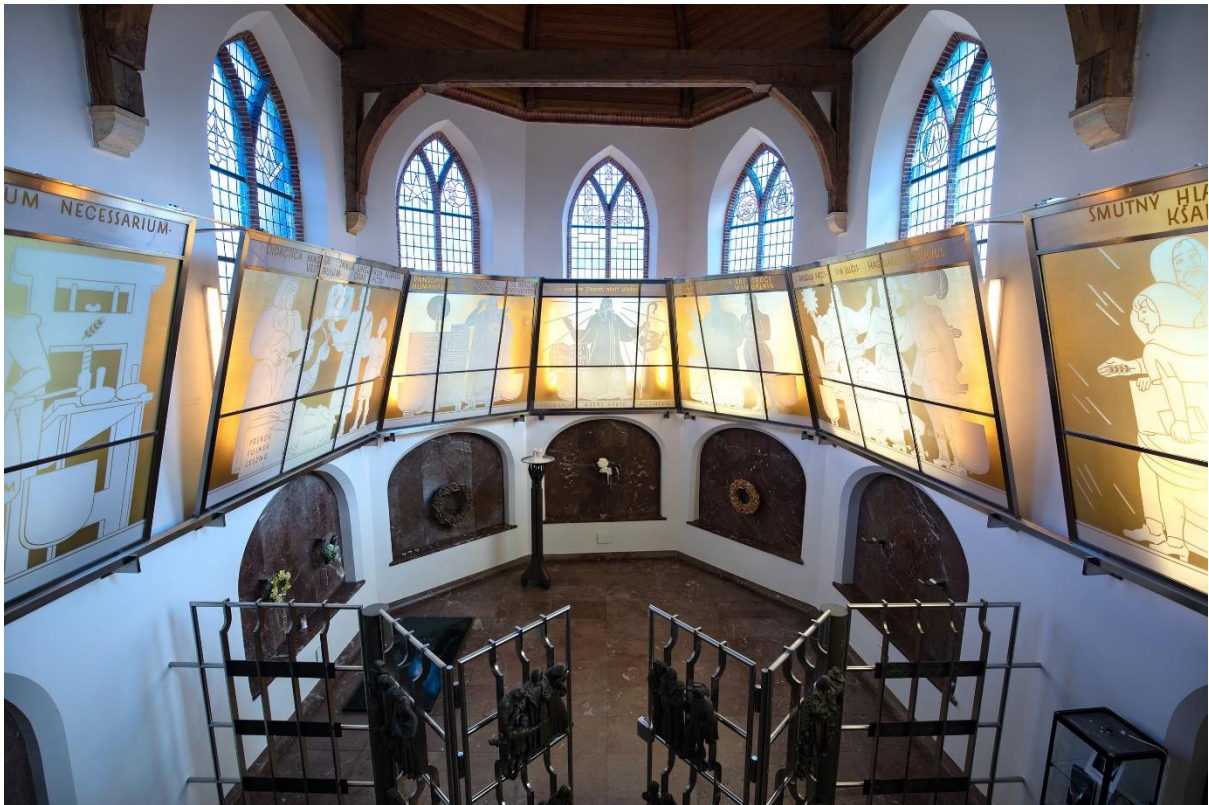
Comenius ontplooidde een veelvoud aan activiteiten, schreef vele boeken en was behalve theoloog en filosoof ook een invloedrijk pedagoog. In diverse Europese landen heeft hij betekenis gehad voor de vormgeving van het onderwijs en zijn ideeën over opvoeding werken tot op de dag van vandaag inspirerend.

2.2. Comenius en Naarden

Het Comenius Mausoleum is in de jaren 1934-1937 in opdracht van de Tsjechische regering ingericht door befaamde Tsjechische kunstenaars van die tijd. Comenius stierf op 15 november 1670 in Amsterdam. Op 22 november werd hij in de Waalse kerk te Naarden begraven. De predikant van deze kerk, Jean Louis Grouwels, was een aangetrouwd lid van de familie De Geer die Comenius in Amsterdam ondersteunde. Dominee Grouwels betaalde uit eigen zak voor Comenius' begrafenis. Wat precies de reden is voor deze gang van zaken is tot op heden niet duidelijk.

De laatste rustplaats van Comenius raakte in de vergetelheid, maar met het streven naar onafhankelijkheid in Tsjechoslowakije nam de belangstelling voor Comenius toe. In 1871 herontdekte de Naardense notaris J.P. de Roeper de plaats van het graf in het originele grafregister van de Waalse kerk. Op de aangewezen plaats werden in 1929, naast dat van Comenius, de stoffelijke resten van de oudheidkundige M. Brouwerius van Nidek en de officier

L. Guerre aangetroffen. Na laboratoriumonderzoek werden zij op 25 juli 1929 op de oorspronkelijke plaats herbegraven.

In 1933 besloot de Nederlandse regering dat de voormalige Waalse kapel door de Tsjechoslowaakse regering kon worden opgeknapt en ingericht als eerbiedwaardige grafplaats van Jan Amos Comenius. De Tsjechoslowaken kregen de vrije hand bij de inrichting. In de periode 1933-1937 werd de ruimte gerestaureerd en ingericht als mausoleum. Het ontwerp van de Tsjechische architect Ladislav Machoň werd uitgevoerd door drie bekende Tsjechische kunstenaars: Jaroslav Benda (glaswerk), Jaroslav Horejc (koorhek met beelden en kandelaar) en Karel Štipl (houtsnijwerk). Op 8 mei 1937 werd het mausoleum ingewijd. Sinds die tijd zijn het gebouw en het interieur onveranderd gebleven. In de periode 2007-2010 zijn de glas-in-loodramen, de glazen panelen en het houtsnijwerk grondig gerestaureerd.

3. Activiteiten in 2022

In 2022 was het Comenius Museum op last van de overheid tot 1 februari gesloten in verband met de voortdurende coronapandemie. Gelukkig bleef de impact hiervan tot deze eerste maand beperkt en kon het museum vanaf 1 februari zijn deuren weer openen, en bovendien weer volop activiteiten ontplooiën. In de personele sfeer vond er in het midden van het jaar een grote verandering plaats. Onze directeur John Exalto zegde per 1 september zijn werkzaamheden op, vanwege het niet meer kunnen combineren van zijn twee deeltijdbanen. Zijn werkzaamheden werden tot aan de komst van de nieuwe directeur, Eva Moraal, in 2023, overgenomen door vrijwilligers, waarvan met name Jan Landsaat als interim-directeur, en andere leden van het bestuur. John Exalto blijft betrokken bij het museum als gewaardeerd bestuurslid, met portefeuilles onderzoek en internationale contacten.

3.1. Comeniusdag

Het jaarlijkse hoogtepunt van de Stichting is zonder twijfel de Comeniusdag, die een sterk internationaal karakter heeft, honderden bezoekers trekt en waar vertegenwoordigers van ambassades van diverse Europese landen acte de presence geven, waaronder Tsjechië, Slowakije en Polen. Na twee jaar kon op 12 maart eindelijk Comeniusdag weer plaatsvinden in de Grote Kerk te Naarden. Dit jaar werden drie Comeniusprijzen uitgereikt. De presentatie van de middagsessie lag in de vertrouwde handen van Boris Dittrich.

Beatrice de Graaf ontving de Comeniusprijs 2022. De jury roemde professor Beatrice de Graaf vanwege haar belangwekkende werk op het gebied van de geschiedenis van oorlog, vrede en veiligheid, haar duiding van de achtergronden en oorzaken van terrorisme, en de bijzonder heldere en onafhankelijke wijze waarop zij over deze onderwerpen aan het

publieke debat deelneemt.

De Graaf was daarmee de opvolger van de Tsjechische filosoof en theoloog Tomáš Halík die in 2020 de Comeniusprijs kreeg. Tomáš Halík, die eerder vanwege corona niet naar Naarden kon komen, nam tijdens deze gelegenheid de hem toegekende Comeniusprijs 2020 in ontvangst.

Bovendien reikte de jury de Comenius Oeuvreprijs uit aan journalist en

politicoloog Ko Colijn. Deze werd dit jaar ter gelegenheid van de tiende editie van de Comeniusprijs toegekend aan een persoon die gedurende zijn gehele carrière vanuit zijn vakgebied op eigentijdse wijze invulling heeft gegeven aan het gedachtegoed van Jan Amos Comenius. Ko Colijn duidt al zijn leven lang geopolitieke kwesties. Tot op de dag vandaag vormen zijn analyses in binnen- en buitenland een baken voor studenten, beleidsmakers en het geïnteresseerde publiek. Onophoudelijk is hij op zoek naar ordening in wat op het eerste gezicht willekeur en chaos lijkt.

De jaarlijkse Comeniuslezing, getiteld “Vrijheid en Veiligheid”, werd verzorgd door de burgemeester van Rotterdam Ahmed Aboutaleb.

De onafhankelijke jury van de Comeniusprijs bestond in 2022 uit de volgende personen:

Prof. dr. D.D. Breimer (voorzitter)

Prof. dr. M.J. Cohen

Mw. drs. A.Ch. van Es

Mw. drs. J.J.Tj. van den Hul-Omta

Dr. H.P.M. Knapen

Mw. R.V. Smelt-Verheul

Mw. drs. H. Verhoef (ambtelijk secretaris)

3.2. Tentoonstellingen

Op 20 april 2022 werd nieuwe tentoonstelling “Comenius en De Geer in Oorlog en Vrede” geopend. Er waren vertegenwoordigers van de Zweedse, Tsjechische en Slowaakse ambassade aanwezig. Defensieattaché Capt(N) Antoon Hertogs (onderstaand) was namens de Zweedse Amnassade aanwezig. Ook de wethouder Cultuur van de gemeente Gooise Meren gaf acte de présence. De Geschiedenisdocent van het Jaar Marco van Vemde hield een lezing over het belang van geschiedenisonderwijs in 2022 die via deze [link](#) is na te lezen. Wij danken het Allard Pierson en, Nederlands Vestingmuseum en Van der Molen uit Enschede voor enkele bijzondere bruiklenen.

Met deze tentoonstelling sloten we aan bij de Naardense herdenkingen van 1572 en 1672. Via Comenius en De Geer biedt de tentoonstelling een Europees perspectief op de tumultueuze

gebeurtenissen tijdens de Dertigjarige Oorlog. Bijzondere aandacht is er voor Comenius' *Angelus pacis* (1667) en de doorwerking van dit vredespleidooi in de twintigste eeuw. Vanuit de goede samenwerking met de erfgoedcoördinator Laura Grijns is er met directeur John Exalto een speciale podcast, “De Geer & Comenius: de vriendschap tussen een wapenhandelaar en een vredesstichter” opgenomen, die via deze [link](#) te beluisteren is.

Aansluitend op de tentoonstelling participeerde het museum actief in de Lokale Projectgroep 1572, die 1 december 2022 in de Grote Kerk te Naarden een

herdenkingsbijeenkomst organiseerde en een bundel uitbracht: *Naarden 1572 – burgermoord en brandstichting*. Directeur John Exalto redigeerde de bundel en leverde een bijdrage. Vanuit de projectgroep waren dr. Henk Michielse en dr. Frits van Dulm betrokken bij de totstandkoming van de tentoonstelling “Oorlog en Vrede”.

De vaste tentoonstelling “Mundus Comenii – De Wereld van Comenius”, mocht in 2022 op gestage belangstelling rekenen. Vanuit het museum is er continu gewerkt om de tentoonstelling goed werkende te houden, zodat zoveel mogelijk bezoekers van de wereld van Comenius konden leren.

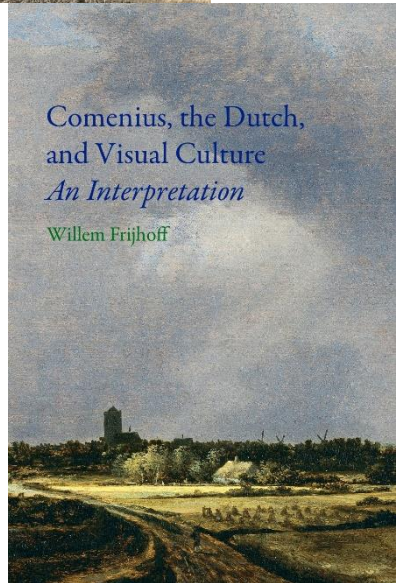

3.3. Internationale contacten

De banden met onze Tsjechische collega's uit Uherský Brod hebben wij in 2022 flink aangehaald. Op de 430ste geboortedag van Comenius, 28 maart, was een delegatie van het Comenius Museum in Tsjechië op bezoek om de relaties te verstevigen. Precies op deze dag werd de nieuwe Comeniustentoonstelling in Uherský Brod geopend, waar vele comeniologen, museologen en beleidsmakers bij elkaar waren. Een verslag in woord en beeld was te volgen op onze social media. Twee dagen eerder, op 26 maart, bezocht de delegatie het Onderwijsmuseum en Bibliotheek J.A. Comenius te Praag (zie foto hieronder).

Bestuursleden secretaris Helena Verhoef en voorzitter Jan Landsaat bezochten in november Tsjechië. Op 15 november vond in Praag de afsluiting plaats van het tweejaarlijkse project Comenius 350-450. Het Museum publiceerde in dit kader de mooie keynote-lezing van Willem Frijhoff: "Comenius, the Dutch, and Visual Culture: An Interpretation". Helaas kon de lezing niet worden gehouden, omdat de conferentie werd geannuleerd. Hiervoor ontving het museum subsidie van de Lakeland Foundation en de C.L. Louise Thijssen-Schoute Stichting. Het museum dankt hen voor deze donaties.

In 2022 zijn er verder de reguliere contacten geweest met de ambassadeurs van Tsjechië en Slowakije, alsmede met het Tsjechisch Centrum in Rotterdam.

In het bijzonder te noemen is het bezoek op 4 maart van de Tsjechische Minister van Onderwijs, Mgr. Petr

Gazdík, Minister van Educatie, Jeugd en Sport van de Tsjechische Republiek, samen met enkele stafleden. We kijken uit naar verdere samenwerking.

Ook was het museum zeer verheugd te horen dat secretaris van het bestuur en zeer gewaardeerd medewerker van het museum Helena Verhoef-Musílková op 26 september te

Praag uit handen van de Tsjechische Minister van Cultuur, de heer Martin Baxa, de Artis Bohemiae Amicis-penning ontving.

Deze erepenning is haar toegekend vanwege haar jarenlange inspanningen als secretaris van het bestuur van de Stichting Comenius Museum te Naarden. In die hoedanigheid leverde ze een actieve bijdrage in het uitdragen van het gedachtegoed van Jan Amos Comenius in binnen- en buitenland. De heer Baxa memoreerde in het bijzonder de wijze waarop Helena Verhoef de Tsjechisch- Nederlandse culturele betrekkingen heeft uitgebouwd. Ze onderhoudt veel en uiteenlopende contacten met culturele instellingen in Tsjechië, waaronder het Muzeum Jana Amose Komenského in Uherský Brod. Aan de samenwerking met dit museum dankt het Comenius Museum zijn tentoonstelling “Mundus Comenii – De Wereld van Comenius”.

Op 9 oktober werd het Museum vereerd met een bezoek van een Japanse collega, de comenioloog Shinichi Sohma, hoogleraar aan de Bukkyo University in Kyoto. Prof. Sohma overhandigde ons een schilderij van Hideaki Numamoto. Dit schilderij staat ook op de cover van zijn recente studie naar de herleving van de belangstelling voor Comenius aan het einde van de negentiende eeuw. De Japanse en de Nederlandse receptie van Comenius laten onverwachte parallellen zien. Sohma werkt aan een Japanse editie van Comenius' late werk, waarin onder andere de *Angelus pacis* zal worden opgenomen.

3.4. Lezingen, boekpresentaties & overige activiteiten

Na de opening van het museum vanaf 1 februari zijn er verscheidene lezingen, boekpresentaties en andere activiteiten georganiseerd. Hieronder een selectie van enkele van de meest spraakmakende.

Boekpresentaties

Op 23 maart werd comenioloog Henk Woldrings nieuwste boek *Om de menselijkheid van de cultuur* gepresenteerd in het Stadhuis van Naarden. Tezamen met de presentatie vond een

minisymposium plaats, met sprekers dr. John Exalto, drs. Peter Huijs (Roze-kruis Pers), prof. dr. Govert Buijs (Vrije Universiteit Amsterdam) en prof. dr. Els Ruijsendaal (BeNeLux-Universitair Centrum).

De Tsjechische geleerde Jan Amos Comenius (1592-1670) wilde met zijn filosofie en onderwijsleer de humaniteit in de samenleving bevorderen. Hij pleitte voor de samenwerking van mensen met verschillende levensbeschouwelijke visies om dit doel te helpen realiseren. Rozenkruisers en vrijmetselaars weten zich in dit opzicht door Comenius geïnspireerd. Net als Comenius toonden zij al vroeg een onafhankelijkheid van denken en een streven naar meer menselijkheid in de cultuur.

In zijn nieuwe boek bespreekt Henk Woldring het streven naar cultuurvernieuwing bij Comenius, de rozenkruisers en de vrijmetselaars. Hij werkte daarbij samen met Els Ruijsendaal. Tijdens het minisymposium belichtten verschillende sprekers vanuit uiteenlopende invalshoeken het streven naar de menselijkheid van de cultuur. Zij reflecteerden daarbij op het nieuw verschenen boek.

Op woensdagmiddag 23 maart reikte burgemeester Han ter Heegde bovendien in Stadhuis Naarden een koninklijke onderscheiding uit aan de heer prof. dr. H.E.S. (Henk) Woldring (78). Hij is benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Op 2 april werd in het Comenius Museum het boek *Jan Amos Comenius, vier eeuwen voetsporen in Nederland* gepresenteerd, samengesteld en geredigeerd

door Jan Henneman, Pieter J. Goedhart en Kees Mercks. Comenius was een veelzijdig denker die in verschillende landen en steden leefde, met vele verschillende tijdgenoten in contact stond en uiteenlopende werken in diverse genres schreef. In deze bundel valt het licht op één aspect van deze veelzijdigheid, namelijk zijn reizen, in het bijzonder langs diverse Nederlandse steden. In de verschillende bijdragen passeren zijn verblijf en contacten in Rotterdam, Den Haag, Leiden, Groningen, Utrecht, Breda en Amsterdam de revue. De Nederlandse tekst is in een apart boekblok afwisselend in het Tsjechisch en Slowaaks vertaald. Hierbij leverden Nederlandse, Tsjechische en Slowaakse studenten een substantiële bijdrage: de Nederlandse schreven hoofdstukken over Comenius' voetsporen in Leiden en Groningen, de andere studenten maakten vertalingen.

De eerste exemplaren werden overhandigd aan Kateřina Sequensová (ambassadeur van Tsjechië) en Jozef Kušlita (plaatsvervangend ambassadeur van Slowakije).

Lezingen

Op 11 mei organiseerden Els Ruijsendaal en bestuurslid Saskia Sap de duolezing “Taal in beweging: over de beweeglijkheid van taal en de taligheid van beweging”.

Comenius was overtuigd van het belang van een goede taalontwikkeling. Het jonge kind moest volgens hem de taal spelenderwijs en op een actieve manier leren. Vanuit dit vertrekpunt boden Els Ruijsendaal en Saskia Sap een beschouwing over het belang van taal als verbinding tussen mensen en over de relatie tussen taal en beweging. Uit recent onderzoek blijkt namelijk dat bewegen een gunstige invloed heeft op de taalontwikkeling van kinderen. Het concept ‘dansend leren’ komt hieraan tegemoet door het kind een rijke taal-leeromgeving te bieden met behulp van beweging en dans.

De duolezing vormde de afsluiting van de tentoonstelling “Reformpedagogiek op de schouders van Comenius”.

Op 9 juni vond een themadag plaats in het Comenius Museum (middag) en in het Logegebouw van de Vrijmetselarij te Bussum (avond) over Comenius en de vrijmetselarij. Drs. J.C. Henneman en drs. P.J. Goedhart verzorgden ieder een lezing. Beiden hebben zich verdiept in de sporen die het gedachtegoed van Comenius in Nederland en in de kring van de vrijmetselaars heeft achtergelaten.

Hoewel Comenius lang voor de oprichting van de eerste vrijmetselaarsloges overleed, heeft zijn gedachtegoed in sterke mate het denken binnen de vrijmetselarij beïnvloed. Hoe en op welke wijze dat gebeurde, is een vraag waarop het Comenius Museum en de Vrijmetselaarsloge Jan Amos Comenius gezamenlijk een antwoord trachtten te vinden.

Tijdens de conferentie *Amsterdam as Haven for Religious Refugees in the*

Early Modern Period, in het Ritman Research Institute, de Embassy of the Free Mind, die van 10-12 november plaatsvond, leverde John Exalto een bijdrage over Comenius' Latijnse School in Amsterdam. Een publicatie volgt.

Overige activiteiten

Rabo Club Support Gooi- en Vechtstreek van de Rabobank steunde ons op 13 oktober met een mooi bedrag voor nieuwe bureaustoelen. Veel dank voor de versterking van de culturele sector.

De samenwerking met erfgoedcoördinator Laura Grijns is dit jaar met grote tevredenheid voortgezet. Joyce van Loon is, middels een subsidie door het Mondriaanfonds, eenmaal per 14

dagen als collectiemedewerker in het museum gekomen. Zij hielp de vaste collectiemedewerkers met het nieuwe collectieregistratiesysteem Axiell en werkte aan de benodigde documenten voor de museumregistratie. Daarvoor hebben studenten van de Reinwardt Academie een collectiehulpverleningsplan geschreven, dat met enige aanpassingen goed bruikbaar is. Ook is het collectieplan onder handen genomen. In de loop van 2023 zal de documentatie voor de museumregistratie voltooid worden. In het kader van digitale zichtbaarheid is er tevens in 2022 verder gewerkt aan het ontsluiten van de collectie via de Collectie Nederland. In de toekomst zullen we dit uitbreiden.

Verder hebben diverse werkgroepen en vrijwilligers in het museum een bijdrage geleverd aan o.a. het ontvangen van bezoekers aan de balie, het rondleiden van vele groepen, verwelkomen van schoolklassen, het technisch up to date houden van het gebouw, de verdere ontsluiting van de bibliotheek en het beheer van de collectie. Collectiemedewerkers hebben o.a. een beter opbergsysteem voor de munten en penningen aangeschaft, allerlei archiefmateriaal opgeschoond en vingen in december aan met een standplaatscontrole.

3.5. Bezoekersaantallen

De cijfers zijn inclusief Comeniusdag; in de oneven jaren participeert het museum in het FotoFestival Naarden.

2011	7773
2012	4667
2013	11305
2014	5688
2015	6196
2016	5754
2017	4975
2018	5497
2019	10127
2020	1689
2021	5884
2022	3495

Tijdens Open Monumentendag (11 september) bezochten 126 personen het museum.

Filosofentegel voor het Huis met de Hoofden, Keizersgracht 123, op 26 juni 2020 gerealiseerd door het Comenius Museum in samenwerking met de Vrijheid van Amsterdam.

4. Organisatie en beleid

4.1. Organisatie

Het Comenius Museum en Mausoleum wordt bestuurd door de Stichting Comenius Museum en heeft een overeenkomst met de Tsjechische overheid en de gemeente Gooise Meren. De Stichting Comenius Museum is een onafhankelijke en zelfstandige juridische entiteit met een eigen doelstelling.

De Tsjechische regering verzorgt via het budget van het Comenius Museum in Uherský Brod de basisfinanciering van de kosten gemoeid met het dagelijks beheer van het mausoleum en de bedrijfsvoering van het museum. Het mausoleum wordt onderhouden door de Rijksgebouwendienst, terwijl het gebouw van het museum om niet ter beschikking wordt gesteld door de gemeente Gooise Meren.

Een en ander is geregeld in een op 1 december 2004 getekende samenwerkingsovereenkomst tussen het Comenius Museum te Uherský Brod (onder supervisie van het Tsjechische Ministerie van Cultuur), de Stichting Comenius Museum en de toenmalige gemeente Naarden.

Zorg voor de instelling: Mutual Cooperation Agreement

Het bestuur heeft in 2018 in Praag overleg gevoerd over de voortzetting van het 'Mutual Cooperation Agreement' tussen de Tsjechische overheid, de gemeente Gooise Meren en de Stichting. De nieuwe gemeente Gooise Meren heeft de terbeschikkingstelling van het museumgebouw aan de Stichting Comenius Museum gewaarborgd. De samenwerking, zoals voorgaande jaren met de gemeente Naarden, is door de gemeente Gooise Meren overgenomen en voortgezet.

Museumregister

Het museum beheert een eigen collectie voorwerpen en schilderijen gerelateerd aan Comenius, een eigen bibliotheek met werk van en over Comenius en zijn gedachtegoed, een eigen archief dat teruggaat tot de oprichting in 1892 en een verzameling documentatie. Het Comenius Museum is sinds het jaar 1997 geaccrediteerd bij het Nederlandse Museumregister en bleek bij de laatste audit in 2015 opnieuw te voldoen aan de eisen voor accreditatie.

Bestuur

Het Algemeen Bestuur telt zeven leden. De leden worden benoemd voor een periode van vijf jaar. Hun aftreden is bij rooster geregeld.

Voorzitter: drs. J.H. Landsaat

Secretaris: mw. drs. H. Verhoef-Musílková

Penningmeester: H. Rörik

Algemeen bestuurslid: dr. S.B. Engelsman

Algemeen bestuurslid: dr. J. Exalto

Algemeen bestuurslid: N.C. van Loendersloot

Algemeen bestuurslid: mw. drs. S.G. Sap-van Saane

Algemeen bestuurslid: mw. R.V. Smelt-Verheul

Raad van Advies

De leden van de Raad van Advies worden voor een periode van twee jaar door het bestuur benoemd. De Raad bestaat uit de volgende leden:

Mw. drs. M. Arkesteijn-van Willigen, voorzitter

Dr. J. Dane, hoofd Collecties en Onderzoek, Nationaal Onderwijsmuseum Dordrecht

Mr. B.O. Dittrich, lid van de Eerste Kamer namens D66

P.J. Goedhart, onderwijskundige

Drs. J.C. Henneman, voormalig Nederlands ambassadeur te Praag

Prof. dr. B. Naarden, emeritus hoogleraar Ruslandkunde Universiteit van Amsterdam

Prof. dr. A.L.T. Notten, emeritus hoogleraar sociale agogiek Vrije Universiteit Brussel

Mw. drs. P. Reijnoudt-Post, directeur Nationaal Onderwijsmuseum Dordrecht

H. Roos, oud-docent Comenius College Hilversum

Mw. prof. dr. E. Ruijsendaal, bijzonder titularis BeNeLux – Universitair Centrum

J. Sadilek, ondernemer en bankdirecteur in Nederland en Tsjechië

Dr. J. J. Sylvester, dijkgraaf Amstel, Gooi en Vecht, oud-burgemeester van Naarden, oud-substituut ombudsman

Dr. L.J. Wagenaar, oud-conservator Amsterdam Museum

Directie en medewerkers

Sinds 1 juni 2020 is dr. John Exalto als directeur aan het museum verbonden. Hij nam op 1 september 2022 afscheid. Jan Landsaat trad als interim-directeur op tot het einde van het jaar.

Dankzij de grote inzet van ruim dertig vrijwilligers is het mogelijk om de deuren van het museum en het mausoleum zes dagen per week voor het publiek te openen.

Beloningsbeleid

De bestuursleden en leden van de Raad van Advies van de Stichting Comenius Museum ontvangen geen vacatiegeld. Zij worden in de gelegenheid gesteld kosteloos deel te nemen aan activiteiten die het Comenius Museum organiseert. Zij ontvangen geen andere vergoedingen dan feitelijk gemaakte onkosten die in direct verband staan met hun functioneren als bestuurslid c.q. lid van de Raad van Advies. De vrijwilligers ontvangen een passende vergoeding conform de wettelijke regels.

ANBI

Naam instelling: Stichting Comenius Museum

Fiscaal nummer: 003078991

KvK nummer: 41192532

Adres: Kloosterstraat 33

1411 RS Naarden

Tel.: 035 – 6943045

E-mail: info@comeniusmuseum.nl

4.2. Beleid

Het Comenius Museum is een instelling ten dienste van de samenleving en haar ontwikkeling, toegankelijk voor het publiek, niet gericht op het maken van winst, die de materiële getuigenissen van en over Comenius, zijn gedachtegoed en zijn omgeving verwerft, behoudt en wetenschappelijk onderzoekt, presenteert en hierover informeert voor doeleinden van studie, educatie en genoegen.

Het museum heeft de ambitie om uit te groeien van Comenius Museum naar Comenius Kenniscentrum. Het beleidsplan laat zich in hoofdlijnen vertalen in de wijze waarop het museum invulling wil geven aan deze ambitie en waar zij dan voor heeft te zorgen.

De zorg voor de instelling

De basis van de instelling is gelegen in het mausoleum waar Comenius begraven ligt en het inpandig verbonden museum dat over een collectie, archief, bibliotheek en documentatie beschikt. Het museum is een in het Museumregister geregistreerd museum.

De zorg voor de collectie

Sinds het ontstaan in 1892 is een museale collectie ontstaan rond de persoon en het werk van Jan Amos Comenius. Naast de museale collectie beschikt het museum over een eigen instellingsarchief vanaf 1892, een gespecialiseerde bibliotheek en documentatie. De museale collectie is grotendeels geregistreerd in Axiell. Aan de registratie van het archief, de bibliotheek en de documentatie wordt momenteel gewerkt. Vervolgens zullen de geconstateerde leemten in de collectie zoveel mogelijk worden aangevuld om de basis voor de kenniscentrumfunctie te versterken.

De zorg voor het publiek

Het museum stelt de persoon en het werk van Comenius centraal en maakt daarbij gebruik van haar collecties en contacten. Met tentoonstellingen en andere publieksactiviteiten zoals rondleidingen, onderwijsprogramma's, lezingen, conferenties, publicaties, de Comeniusdag en Comeniusprijs en de website weet het museum uiteenlopende groepen belangstellenden en belanghebbenden te bedienen. Door samenwerking met instellingen op lokaal, regionaal,

nationaal en internationaal terrein zal het museum voor het publiek herkenbaarder worden als informant en vraagbaak over Comenius en daartoe ook nieuwe producten en diensten ontwikkelen.

De zorg voor de organisatie

Het Comenius Museum wordt gedragen door een meewerkend bestuur (werkend op vrijwillige basis), een staf van bescheiden omvang (parttime directeur) en circa 30 vrijwilligers. Om aan de groeiende belangstelling en de geformuleerde ambities vorm te kunnen geven zal het netwerk van kennis en kennissen van het museum worden uitgebreid. Daarbij zal de bedrijfsvoering gericht zijn op samenwerking met externe partners en kostenefficiëntie om met beperkte budgetten zoveel mogelijk van de voornemens te realiseren.

5. Financiën

De Stichting Comenius Museum zou haar werkzaamheden niet kunnen uitvoeren zonder de genereuze steun van verschillende subsidiegevers. Wij danken in het bijzonder:

Ministerie van Cultuur, Tsjechië

Ministerie van Buitenlandse Zaken, Tsjechië

Muzeum Jana Amose Komenského, Uherský Brod, Tsjechië

Ministerie van Buitenlandse Zaken, Slowakije

Gemeente Gooise Meren

C.L. Louise Thijssen-Schoute Stichting

Comenius Leergangen

Lakeland Foundation

RABO Club Support

Vrienden van Comenius

NeWoMij Naarden

Hieronder volgt een kort financieel verslag van het jaar 2022 ontleend aan de jaarrekening 2022. Voor een volledig overzicht wordt hiernaar verwezen.

In vergelijking met het voorgaande boekjaar 2021 is er weinig veranderd. Het museum heeft afgelopen jaar licht ingeleverd op zijn liquide middelen, maar staat er uiteindelijk positief voor.

1. Balans per 31 december 2022

Activa

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
<i>Materiele vaste active</i>	1.766	2.271
<i>Vorraad winkel</i>	1.500	1.500
<i>Omzetbelasting</i>	2.452	2.251
<i>Liquide middelen</i>	<u>72.280</u>	<u>100.312</u>
	77.998	106.334
Passiva		
<i>Eigen vermogen</i>	52.676	52.481
<i>Voorziening</i>		
Voorziening onderhoud monument Masaryk	5.795	5.795
Voorziening vernieuwing museum	<u>6.950</u>	<u>6.950</u>
	12.745	12.745
<i>Schulden op korte termijn</i>	<u>12.577</u>	<u>41.108</u>
	77.998	106.334

2. Exploitatierkening 2022

Opbrengsten

	<u>2022</u>	<u>2022</u>	<u>2021</u>
	<u>begroting</u>	<u>uitkomst</u>	<u>uitkomst</u>
Subsidies			
subsidie gemeente Naarden huur pand	45.600	45.600	45.600
subsidie Tsjechische Republiek	84.500	84.500	84.500
subsidie idem variabel deel	15.000	2.200	-
subsidie bijdrage Prins Bernard Fonds	-	-	3.910
projectsubsidie Tsjechische Republiek	<u>4.000</u>	<u>12.150</u>	<u>4.971</u>
	149.100	144.450	138.981
Inkomsten			
donaties	1.000	1.189	673
entreegelden	20.500	13.453	15.584
resultaat winkelverkoop	1.500	1.510	1.046
bijdrage vrienden van Comenius	3.000	2.398	2.097
overige ontvangsten	<u>1.000</u>	<u>591</u>	<u>635</u>
	27.000	19.141	20.035
	<u>176.100</u>	<u>163.591</u>	<u>159.016</u>
Kosten			
personeel	62.500	44.271	49.655
huisvesting	72.100	84.702	67.170
afschrijvingen	-	505	253
tentoonstellingen en manifestaties	20.500	13.540	24.097
algemene kosten	<u>21.000</u>	<u>20.380</u>	<u>17.114</u>
	176.100	163.398	158.289
Resultaat boekjaar	-	193	727

Stichting Comenius Museum Naarden

Financieel verslag 2022

21 maart 2023

Stichting Comenius Museum Naarden

Financieel verslag 2021

Inhoudsopgave

- 1 Balans per 31 december 2022
- 2 Exploitatierkening 2022
- 3 Algemene toelichting
- 4 Toelichting op de balans
- 5 Toelichting op de exploitatierkening

Stichting Comenius Museum, Naarden

1. Balans per 31 december 2022

Activa

	<u>31-12-2022</u>	<u>31-12-2021</u>
<i>Materiele vaste active</i>		
Fiets	1.766	2.271
<i>Vorraad winkel</i>	1.500	1.500
<i>Vorderingen</i>		
Omzetbelasting	2.452	2.251
<i>Liquide middelen</i>	72.280	100.312
	<u>77.998</u>	<u>106.334</u>

Passiva

<i>Eigen vermogen</i>	52.676	52.481
<i>Voorziening</i>		
Voorziening onderhoud monument Masaryk	5.795	5.795
Voorziening vernieuwing museum	<u>6.950</u>	<u>6.950</u>
	12.745	12.745
<i>Schulden op korte termijn</i>		
Loonheffing	-	1.551
Pensioenpremie	-	1.600
Te betalen en vooruitontvangen	<u>12.577</u>	<u>37.957</u>
	12.577	41.108
	<u>77.998</u>	<u>106.334</u>

Stichting Comenius Museum, Naarden

2. Exploitatierekening 2022

Opbrengsten		2022	2022	2021
		<u>begroting</u>	<u>uitkomst</u>	<u>uitkomst</u>
Subsidies				
subsidie gemeente Naarden huur pand	45.600		45.600	45.600
subsidie Tsjechische Republiek	84.500		84.500	84.500
subsidie idem variabel deel	15.000		2.200	-
subsidiebijdrage Prins Bernard Fonds	-		-	3.910
projectsubsidie Tsjechische Republiek	4.000		12.150	4.971
		149.100	144.450	138.981
Inkomsten				
donaties	1.000		1.189	673
entreegelden	20.500		13.453	15.584
resultaat winkelverkoop	1.500		1.510	1.046
bijdrage vrienden van Comenius	3.000		2.398	2.097
overige ontvangsten	1.000		591	635
		27.000	19.141	20.035
		176.100	163.591	159.016
Kosten				
personeel	62.500		44.271	49.655
huisvesting	72.100		84.702	67.170
afschrijvingen	-		505	253
tentoonstellingen en manifestaties	20.500		13.540	24.097
algemene kosten	21.000		20.380	17.114
		176.100	163.398	158.289
Resultaat boekjaar		-	193	727

Stichting Comenius Museum, Naarden

3. Algemene toelichting

Grondslagen van waardering en van bepaling van het resultaat

Materiele vaste activa

De materiele vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van afschrijvingen gebaseerd op de geschatte levensduur.

Indien donaties worden ontvangen voor de aanschaf van materiele vaste activa worden deze donaties in mindering gebracht op de aanschafwaarde en wordt er alleen afgeschreven op een eventuele restant

Vorraden

de voorraden zijn gewaardeerd tegen kostprijs , rekeninghoudend met incourantheid

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Kosten

De kosten worden berekend op basis van historische kosten en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Stichting Comenius Museum, Naarden

4. Toelichting op de balans

	<u>2022</u>	<u>2021</u>
Materiele vaste active		
Fiets		
Aanschaf Batavus elektrische fiets	2.524	2.524
Afschrijving begin boekjaar	-253	
Afschrijving boekjaar	-505	
	<u>-758</u>	<u>-253</u>
	1.766	2.271
Liquide middelen		
Hieronder zijn verantwoord		
Kas	1.512	745
Rabobank	11.266	19.319
Rabobank , subsidierekening	2.302	248
Rabobank , rendementsrekening	57.200	80.000
	<u>72.280</u>	<u>100.312</u>
Algemene reserve		
Saldo 1 januari	52.481	51.754
Resultaat boekjaar	195	727
	<u>52.676</u>	<u>52.481</u>
Voorziening onderhoud monument Masaryk		
Op 18 december 2015 werd het Comenius Museum juridisch eigenaar van het monument "tomas G.Masaryk en Rotterdam".Van de initiatiefnemers werd een bedrag ontvangen ter dekking van verzekering en onderhoud voor de komende jaren		
	5.795	5.795
Voorziening vernieuwing museum		
Op korte termijn zijn enkele vernieuwingsprojecten voorzien Voor de financiering hiervan wordt getracht de benodigde gelden bijeen te brengen via subsidies, bijzondere ontvangsten etc		
	6.950	6.950
Te betalen en vooruitontvangen		
Hieronder is gerangschikt :		
Reserveren voor inrichten Wunderkammer	1.500	1.500
Reserveren voor Comeniusdag	5.000	-
Reserveren voor Labyrinth van de wereld	5.000	-
Reservering voor Symposium 2020	-	12.500
Reservering voor Tentoonstelling Comenius en De Geer	-	7.500
Reserveren voor Symposium en boekpresentatie	-	5.000
Reserveren voor terugbetalen subsidies	-	6.000
Te betalen facturen	1.077	457
Overige te betalen kosten	-	5.000
	<u>12.577</u>	<u>37.957</u>

Stichting Comenius Museum, Naarden

5. Toelichting op de exploitatierekening

	2022 begroting	2021 uitkomst	2021 uitkomst
Winkelresultaat			
Verkopen	2500	2.686	1.046
Kostprijs verkopen	-1000	1.176-	-
	1500	1.510	1.046
Overige ontvangsten			
Zaalhuur en verzorgen vergaderingen	1.000	591	635
Personeel			
Salarissen	38.000	27.560	38.326
Ziekengeld	-	-	3.788-
Doorberekend salaris naar kosten tentoonstellingen en manifestaties	-7.000	7.000-	7.000-
Vrijwilligers	15.000	12.008	6.733
Sociale lasten	6.000	4.494	9.312
Pensioenpremie	3.500	793	517
Reiskosten personeel	2.000	2.191	3.287
Overige personeelskosten	5.000	4.225	2.268
	62.500	44.271	49.655
Huisvesting			
Huur	45.600	45.600	45.600
Energie	7.000	20.142	6.333
Schoonmaak	6.500	5.163	5.705
Beveiliging	3.000	7.653	2.808
Onderhoud	8.500	5.694	6.058
Overige	1.500	450	666
	72.100	84.702	67.170

Stichting Comenius Museum, Naarden

5. Toelichting op de exploitatierekening

			2022 begroting	2022 uitkomst	2021 uitkomst
Tentoonstellingen en manifestaties					
Comenius en de Reformpedagogiek	3-7-2020	tot heden		-	343
Comenius en De Geer	20-4-2022	heden		5.943	7.566
Labyrinth van de Wereld	2023			5.000	-
Viering geboortedag Comenius "Comeniusdag"				12.947	4.229
Inrichten Wunderkammer				-	1.500
Boekje Frijthoff				1.264	-
Lezingen				451	-
opening vaste tentoonstelling				285	1.896
Symposium 2020				12.500-	3.500
Symposium t.g.v.uitkomen boek pansofie Comenius				4.916-	6.351
Collectie en tentoonstellingsmaterialen				1.215	937
Communicatie / website				3.851	2.225-
			20.500	13.540	24.097
Algemene kosten					
Administratiekosten			400	996	807
Kantoorbenodigdheden			1.000	330	606
Telefoon			500	564	391
Porti minus doorberekend			200	230	101
Computerkosten			4.500	6.004	7.378
bankkosten			300	908	610
Lidmaatschappen			1.000	1.105	1.987
Verzekeringen			4.000	4.319	4.302
Reis-, verblijfkosten personeel, dienstreizen			1.000	787	167
Huishoudelijke kosten			2.350	632	765
Bestuurskosten			750	-	-
Overleg Uhersky Brod			5.000	4.505	-
			21.000	20.380	17.114